

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩІЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський університет
економіки і торгівлі»

18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-2.03.

Кафедра правознавства

**ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

**«ЗАПОБІГАННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ
ШЛЯХОМ»**

з підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітньо-професійна програма	Право

Полтава – 2022 рік

Розробник/укладач програми:

Михайло РОМАНОВ – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Рецензенти програми:

Володимир ГОЛІНА – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, головний науковий співробітник відділу кримінологічних досліджень НДІ ВПЗ імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України;

Сергій ЛУКАШЕВИЧ – доцент кафедри права гуманітарно-правового факультету Національного аерокосмічного університету імені М.С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», кандидат юридичних наук, доцент.

Програма навчальної дисципліни «Запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом» обговорена і схвалена на засіданні кафедри правознавства, протокол засідання кафедри від 29 серпня 2022 р. № 1.

Завідувач (начальник) кафедри правознавства
д. ю. н. професор

Галина ЛАВРИК

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми «Право»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 081 «Право»

д. ю. н. професор

Галина Лаврик

Анотація навчальної дисципліни

Запобігання легалізації доходів одержаних злочинним шляхом сьогодні складає одну з пріоритетних сфер державного управління та особливу галузь правового регулювання відповідної групи суспільних відносин. Тому вивчення цієї дисципліни студентами-бакалаврами є необхідною складовою підготовки фахових спеціалістів.

Предметом навчальної дисципліни є законодавство України та міжнародні нормативні акти, які регулюють порядок запобігання та попередження, практики з легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Мета навчальної дисципліни полягає у наданні студентам системних знань щодо основних шляхів і засобів запобігання легалізації доходів, одержаних від злочинів. З цією метою вивченню підлягають визначення основних понять - легалізація та відмивання доходів, правове регулювання запобігання легалізації доходів, отриманих від злочинів, основні засоби запобігання можливості легалізації та відмивання злочинних доходів, типові схеми легалізації доходів, методики оцінки ризиків вчинення операцій, спрямованих на легалізацію доходів, засоби протидії легалізації доходів, одержаних від корупційних злочинів, а також міжнародні стандарти у сфері запобігання легалізації доходів, отриманих від злочинної діяльності.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: легалізація доходів, одержаних від злочинів як один з основних напрямів відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом; правове регулювання запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних від злочинів; міжнародний досвід запобігання легалізації доходів, одержаних від злочинів; сорок рекомендацій Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням доходів (ФАТФ); міжнародна система оцінки ризиків у діяльності з запобігання та протидій легалізації доходів, одержаних від злочинів; національна система запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних від злочинів; методика національної оцінки ризиків (НОР) відмивання коштів в Україні; типові схеми легалізації доходів від злочинів за видами діяльності; відмивання доходів, одержаних від злочинних діянь в енергетичній сфері; відмивання доходів, одержаних від злочинних діянь у сфері державного управління.

Zusammenfassung der akademischen Disziplin

Die Verhinderung der Legalisierung der Erträge aus Straftaten ist einer der vorrangigen Bereiche der bisherigen Tätigkeit des Staates und stellt einen besonderen Zweig der rechtlichen Regelung der relevanten Rechtsverhältnisse dar. Daher ist das Studium dieser Disziplin durch Bachelor-Studenten ein notwendiger Bestandteil der Ausbildung von qualifizierten Spezialisten.

Gegenstand der Untersuchung ist die Gesetzgebung der Ukraine und internationale normative Rechtsakte, die das Verfahren zur Verhinderung der Legalisierung und die Praxis der Verhinderung der Legalisierung von Erträgen aus Straftaten regeln.

Der Zweck der Studiendisziplin besteht darin, den Studierenden systemisches Wissen über die wichtigsten Wege und Mittel zur Verhinderung der Legalisierung der Erträge aus Straftaten zu vermitteln. Zu diesem Zweck die wichtigsten Konzepte - Legalisierung und Geldwäsche von Erträgen, rechtliche Regelung der Verhinderung der Legalisierung von Erträgen aus Straftaten, grundlegende Mittel zur Verhinderung der Legalisierung und Geldwäsche von Erträgen aus Straftaten, Modellsysteme der Einkommenslegalisierung, Methoden zur Bewertung der Risiken von Operationen, die auf die Legalisierung von Einkommen abzielen, Mittel zur Bekämpfung der Legalisierung von Erträgen aus Wirtschaftskriminalität sowie internationale Standards im Bereich der Verhinderung der Legalisierung von Erträgen aus Kriminalität.

Der Inhalt der Bildungsdisziplin wird in den folgenden Themen offengelegt: Legalisierung von Erträgen als eine der Hauptrichtungen der Geldwäsche von Erträgen aus Straftaten; rechtliche Regulierung der Prävention und Bekämpfung der Legalisierung von Erträgen aus Straftaten; internationale Erfahrung in der Verhinderung der Legalisierung von Erträgen aus Straftaten; die vierzig Empfehlungen der Task Force Geldwäsche (FATF); das Internationale Risikobewertungssystem zur Verhinderung und Bekämpfung von Geldwäsche; Erträge aus Straftaten; nationales Präventions- und Reaktionssystem; das Nationale System zur Verhinderung und Bekämpfung der Legalisierung von Erträgen aus Straftaten, die Methodik der nationalen Risikobewertung (IIA) für Geldwäsche in der Ukraine und Modellsysteme für die Legalisierung von Erträgen aus Straftaten nach Art der Tätigkeit; Geldwäsche von Erträgen aus Energiekriminalität; Geldwäsche von Erträgen aus Unternehmenstätigkeiten in der öffentlichen Verwaltung.

Annotation of educational discipline

The prevention of legalization of the proceeds of crime is one of the priority areas of the State's activity to date and represents a special branch of the legal regulation of the relevant legal relations. Therefore, the study of this discipline by bachelor students is a necessary component of the training of qualified specialists.

The subject of study is the legislation of Ukraine and international normative acts regulating the procedure for the prevention of legalization and the practice of preventing the legalization of proceeds of crime.

The purpose of the study discipline consists in providing students with systemic knowledge about the main ways and means of preventing the legalization of the proceeds of crime. To this end, the main concepts - legalization and laundering of proceeds, legal regulation of prevention of legalization of proceeds of crime, basic means of prevention of legalization and laundering of proceeds of crime, model schemes of income legalization, Methods of assessing the risks of operations aimed at legalization of income, means of counteracting the legalization of the proceeds of corporate crime, as well as international standards in the field of prevention of legalization of the proceeds of crime.

The content of the educational discipline is disclosed in the following topics: legalization of proceeds as one of the main directions of laundering of proceeds of crime; legal regulation of prevention and counteraction of legalization of proceeds of

crime; International experience in preventing the legalization of proceeds of crime; the Forty Recommendations of the Financial Action Task Force on Money-Laundering (FATF); the International Risk Assessment System for preventing and countering money laundering; proceeds of crime; The National System for Preventing and Countering the Legalization of Proceeds of Crime; the National Risk Assessment Methodology for Money Laundering in Ukraine; and model schemes for the legalization of proceeds of crime by type of activity; Laundering of the proceeds of energy-related crime; laundering of proceeds derived from corporate activities in public administration.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом» укладена відповідно до освітньо-професійної програми «Право», розробленої на підставі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 643.

Предметом навчальної дисципліни «Запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом» є законодавство України та міжнародні нормативні акти, які регулюють порядок запобігання та попередження, практики з легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Мета навчальної дисципліни – формування знань про механізми легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, систему законодавства, предметом регулювання якого є запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, міжнародних стандартів та рекомендацій у сфері запобігання легалізації доходів, національну систему протидії та запобігання легалізації доходів, особливості легалізації доходів в окремих галузях діяльності та шляхи запобігання цьому явищу.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- Здатність проводити дослідження на відповідному рівні (ЗК2);
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК3);
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК6);
- Здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК7);
- Здатність спілкуватися з представниками інших інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК8);
- Здатність працювати в міжнародному контексті (ЗК9).

спеціальні (фахові, предметні):

- Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності (СК1);
- Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України (СК2);
- Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію (СК6);
- Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування (СК 10)

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

- РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання;

PH 2. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами;

PH 3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження;

PH 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки;

PH 6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати оцінювати докази та наводити переконливі аргументи;

PH 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання;

PH 8. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності;

PH 9. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг;

PH 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції;

PH 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

Програма навчальної дисципліни «Запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом» структурована згідно з особливостями організації навчального процесу. Програма навчальної дисципліни складається з двох логічно взаємопов'язаних модулів.

Модуль 1. Нормативно-правове регулювання запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Модуль 2. Засоби запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних від корупційних злочинів.

Навчальна дисципліна є **вибірковою**.

Форма підсумкового контролю знань: залік.

Програмний зміст навчальної дисципліни

Модуль 1 Нормативно-правове регулювання запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом

Тема 1. Легалізація доходів як один з основних напрямів відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом.

Історичні витоки явища легалізації доходів одержаних злочинним шляхом.

Співвідношення понять відмивання доходів та легалізація доходів. Зміст та ознаки легалізації доходів, як основної форми відмивання доходів.

Огляд ризиків, які тягне за собою легалізація доходів. Напрями та сфери діяльності, в яких найчастіше здійснюється легалізація доходів. Типології легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Тема 2. Правове регулювання запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних від злочинів.

Становлення нормативного регулювання діяльності з запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Суспільні відносини, які підлягають регулюванню в сфері запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Система нормативних актів, які регулюють процедури та заходи запобігання легалізації доходів, одержаних від злочинів: національні акти та міжнародні акти в цій сфері.

Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів від злочинної діяльності.

Тема 3. Міжнародний досвід запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Поняття та види засобів запобігання легалізації доходів одержаних злочинним шляхом в міжнародній практиці.

Основні заходи запобігання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Спеціальні санкції, їх види, умови та порядок впровадження.

Фінансовий моніторинг: зміст, умови та процедура застосування для потенційно небезпечних операцій чи суб'єктів.

Тема 4. Сорок рекомендацій Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням доходів (ФАТФ).

Історія та передумови виникнення Сорока рекомендацій Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням доходів (ФАТФ).

Зміст та характеристика рекомендацій, які входять до акту, розробленого ФАТФ.

Універсальні механізми та міжнародний стандарт протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом: розкриття інформації про доходи і витрати публічними особами; розкриття інформації про угоди в межах державних закупівель; дотримання міжнародних стандартів з протидії

легалізації (відмивання) злочинних доходів; моніторинг індексів корупції та індексу сприйняття корупції з метою вжиття заходів щодо оперативного реагування на виявлені недоліки системи протидії корупції; моніторинг інших індексів, що характеризують рівень корупції.

Тема 5. Міжнародна система оцінки ризиків у діяльності з запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Зміст системи оцінки ризиків в міжнародній практиці.

Загальна характеристика основних ризиків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Умови, що сприяють їх виникненню.

Моніторинг та вивчення діяльності компаній та фізичних осіб, документування фактів, які є потенційно ризиковими, підготовка звітів та їх розгляд компетентними органами, застосування заходів впливу на компанії та фізичних осіб, діяльність яких має ознаки легалізації (відмивання).

Директива (ЕУ) 2015/849 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму

Модуль 2. Засоби запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Тема 6. Національна система запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Формування національної системи запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Правове регулювання національної системи запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Суб'єкти запобігання легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Державна служба фінансового моніторингу, її повноваження, компетенція та засоби впливу на діяльність, яка має ознаки легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Тема 7. Методика національної оцінки ризиків (НОР) відмивання коштів в Україні.

Створення НОР в Україні. Правове регулювання НОР в Україні.

Суб'єкти реалізації та застосування НОР в Україні.

Основні напрями НОР в Україні. Характеристика окремих вимог здійснення НОР в Україні: прозорість та звітність, багаторівневе управління, ризикоорієнтований підхід, комунікації і обізнаність, оцінка наслідків, залучення до моніторингу кредитних та банківських установ, застосування заходів регулювання та відповідальності.

Тема 8. Типові схеми легалізації доходів одержаних злочинним шляхом за видами діяльності.

Мета та зміст формування схем легалізації доходів одержаних злочинним шляхом.

Типологізація схем легалізації доходів одержаних злочинним шляхом.

Окремі способи легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом: використання «податкових гаваней» та офшорних юрисдикцій; робота конвертаційних центрів; обмін та отримання готівкових коштів. використання крипто-валют та віртуальних активів.

Тема 9. Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом діянь в енергетичній сфері.

Причини та умови існування ризиків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом в енергетичній сфері.

Основні ризики легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом в енергетичній сфері. Особливості ризиків легалізації доходів в енергетичній сфері. Фактори, що підвищують ризик легалізації доходів.

Типові схеми легалізації доходів в енергетичній сфері.

Заходи запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом в енергетичній сфері.

Суб'єкти запобігання та протидії легалізації доходів одержаних злочинним шляхом в енергетичній сфері.

Тема 10. Легалізація доходів, одержаних від злочинних діянь у сфері державного управління.

Причини та умови існування ризиків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом в сфері державного управління.

Основні ризики легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом в сфері державного управління. Особливості ризиків легалізації доходів в сфері державного управління. Фактори, що підвищують ризик легалізації доходів.

Основні способи легалізації доходів в сфері державного управління.

Заходи запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом в сфері державного управління.

Суб'єкти запобігання та протидії легалізації доходів одержаних злочинним шляхом в сфері державного управління.

Рекомендовані джерела інформації

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення від 6 грудня 2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
3. Директива (EU) 2015/849 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 року про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму, що вносить зміни до Регламенту (EU) № 648/2012 Європейського Парламенту і Ради, а також скасовує Директиву 2005/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради та Директиву Комісії 2006/70/ЄС. URL: www.pard.ua › download
4. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (Конвенцію ратифіковано із заявою Законом № 149-IV від 12.09.2002). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518#Text
5. Між-Американська конвенція по боротьбі з тероризмом. URL: <https://www.congress.gov/treaty-document/107th-congress/18/document-text>
6. Стандарти FATF. URL: https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mizhnarodni-standarti/standarti_FATF/standarti-FATF.html
7. Рекомендації ФАТФ. URL: https://jurdefinans.com/d/40_recomendations_rus_1.pdf

Основні рекомендовані джерела інформації:

1. Запобігання корупції: підручник / [Б.М. Головкін, О.Ю. Шостко, О.В. Новіков та ін.]; за заг. ред. Б.М. Головкіна. Харків : Право. 2019. 291 с.
2. Захаров В.П. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: теоретико-правовий аспект. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2171/vnulpurn201480134.pdf>
3. Збірка актів законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (з коментарями та роз'ясненнями) / Укладачі: Бичкова С.С., Котляревський Я.В., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Удовик М.С. Київ: Ваіте, 2017. 1052 с. URL: https://finmonitoring.in.ua/wp-content/uploads/2017/02/zbirka_npa.pdf

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

4. Принципи Вольфсберзької групи. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mizhnarodni-standarti/inshi-standarti/princzipi-volfsberzkoji-grupi.html>
5. Документи Базельського комітету. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mizhnarodni-standarti/inshi-standarti/dokumenti-bazelskogo-komitetu.html>
6. Документи Егмонтської групи. URL:

<https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobitnictvo/mizhnarodni-standarti/inshi-standarti/dokumenti-egmontskoji-grupi.html>

7. Типології Держфінмоніторингу. URL:
<https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/tipologi/tipologi-derzhfinmonitoringu>

8. Оцінка ризиків відмивання коштів і фінансування тероризму на національному рівні. URL:
http://fedsfm.ru/content/files/documents/fatf/brochure_fatf_risk_accessment.pdf

9. Посібник з питань виявлення, розслідування та кримінального переслідування відмивання коштів. URL:
<https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/320/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B4%D0%B%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2.pdf>

10. Методика національної оцінки ризиків відмивання коштів та фінансування тероризму в Україні. URL:
<https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/nacionalni-riziki/3261718-dokumenti/metodika-naczionalnoji-oczinki.html>

Інтернет-ресурси:

Офіційний веб-портал Верховної Ради України . URL: Режим доступу:
<http://rada.gov.ua>

Офіційний веб-портал Держфінмоніторингу. URL: <https://fiu.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Офісу Генерального прокурора. URL:
www.gp.gov.ua/

Офіційний веб-портал Державного бюро розслідувань. URL:
www.dbr.gov.ua/

Офіційний сайт Національного антикорупційного бюро України. URL:
<https://nabu.gov.ua/>

Офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL:
<http://www.mvs.gov.ua/ua/>

Єдиний державний реєстр судових рішень. URL:
<http://www.reyestr.court.gov.ua/>